

PEETER LUKSEP:

Krönika över frigörelsen

När var det som Sten Andersson sa att Baltikum inte var ockuperat? När, och var, ägde den första större demonstrationen i den baltiska frigörelseprocessen rum? Vad var egentligen Estlands Kongress?

Ülo Ignats: **Den stora omvälvningen – Baltikum.** Föreningen Östeuropainformation, Stockholm 1992

Utvecklingen i Estland, Lettland och Litauen har varit halsbrytande snabb de senaste åren. Ülo Ignats, journalist på Estniska Dagbladet i Stockholm och för närvarande chef för Estlands informationskontor i Sverige, tillhör dem som ofta kallas på för att berätta.

Nu har han samlat fakta i telegramstil från utvecklingen 1985 till 1992 i bokform. Bokens syfte är att återge händelseutvecklingen; inte att analysera eller debattera.

Och med det har Ignats lyckats. Att på under hundra sidor kunna avverka en så dramatisk period i tre länders historia är en bedrift som alla, som behöver basfakta om Baltikum, har anledning att vara tacksamma för.

Fullt i konsekvens med det deklarerade syftet återfinns inte heller i boken några längre diskussioner eller analyser av till exempel skilda meningsriktningar i oppositionen, av juridiska aspekter på självständighetens åter-utlysande, eller av den ekonomiska utvecklingen. Boken fyller här mera syftet att "knyta ihop" skildringen av olika snävare ämnesområden.

Utvecklingen går fortfarande mycket snabbt, och det är naturligtvis en hopplös uppgift att sätta stopp en viss dag för att få ut boken. Lyckligtvis har författaren ändå förmått göra det. I gengäld får läsaren finna sig i att inte valet i Estland i september finns med, och givetvis än mindre det i Litauen i oktober. Väl medveten om sådana svårigheter utlovar författaren kostnadsfri komplettering av informationen vid två tillfällen under 1993 till alla köpare som så önskar.

Hastigheten och det icke-analyserande återgivandet för dock med sig vissa smärre skönhetsfläckar. Bland annat påstås att den mot slutet av 80-talet av reformkommunister i Estland uttänkta ekonomiska självförvaltningen för Estland inom Sovjetunionens ram skulle handla om att göra Estland till en "ekonomisk frizon". Men förslaget var nog långt ifrån vedertagna betydelser av ordet frizon – snarare kan man säga att det i huvudsak innebar Tallinn-styrd planeekonomi, i stället för Moskva-styrd dito. Författarens folkpartistiska hemhörighet lyser kanske också igenom: att Carl Bildt var inbjuden att hålla ett av inledningstalen på första sammanträdet med Estlands Kongress förbigås till förmån för att nämna att Birgit Friggebo fanns på plats...

Oavsett dessa randanmärkningar fyller boken väl sin plats bland alla som vill vara pålästa om vad som hände i Baltikum de åren som Baltikum visade sig såväl vara ockuperat som därefter frigjorde sig från det.